

Tularémie (informace pro veřejnost)

Tularémie je nakažlivé bakteriální onemocnění, které postihuje především zajíce a hlodavce a je přenosné i na ostatní volně žijící i domácí zvířata a na člověka. Tularémie je nákaza s přírodní ohniskovostí a její výskyt v přírodě je dán především existencí infikovaných hlodavců, kteří jsou zdrojem nákazy a členovců sajících krev (komáři, mouchy, blechy, klíšťata, ovádi), působících jako přenašeči původce onemocnění. V ČR bylo za posledních 10 let hlášeno ročně okolo 100 případů onemocnění lidí.

ČR lze hovořit o několika oblastech, kde se problémy s tularémií vyskytují. Stále problémy jsou v Jihomoravském kraji, kde se vyskytují ohniska prakticky stále, občasné ohniska jsou hlášena z krajů Jihočeského, Královéhradeckého či Pardubického.

Pokud se nákaza zjistí v rámci prováděného monitoringu u zajíců, je to důvodem k přijetí veterinárních opatření. Vymezí se několikakilometrové pásmo, ze kterého se odlovení zajíci nesmějí dostat do tržní sítě. Při dodržení zásad hygieny a po dostatečném tepelném zpracování člověku nic nehrozí. Aby bylo území s výskytem prohlášeno za prosté, nesmí být po dobu dvou let žádný pozitivní případ nákazy zajíce.

Preventivní epidemická opatření:

Zásadní obranou člověka před onemocněním je:

- **nesahat na uhynulá zvířata v přírodě,**
- **dávat pozor při stahování a další manipulaci se zajíci (používat rukavice),**
- **jíst dostatečně tepelně zpracované maso,**
- **nepít neprověřenou vodu,**
- **používat ochranné pomůcky při manipulaci se senem a stelivem,**
- **při manipulaci s podezřelými či uhynulými zvířaty, například v domácích podmínkách, se musí používat gumové rukavice, nejíst, nepít, nekouřit a po ukončení práce dezinfikovat ruce omytím v 1 % chloraminu,**
- **všechny předměty, pomůcky a zařízení, které přijdou do styku s odlovenými, utracenými nebo uhynulými zajíci a hlodavci se musí dezinfikovat 3% roztokem chloraminu,**
- **dbát pokynů orgánů státního veterinárního dozoru, když se tularémie v místě vyskytne.**

Při podezření z nákazy v přírodě je nutné okamžitě uvědomit místní myslivecký spolek nebo krajskou veterinární správu.

Původcem onemocnění je bakterie Francisella tularensis.

Typ B se vyskytuje v Evropě a Asii a je obvyklý u hlodavců (myši, zajáci apod.), ptáků a klíšťat. Je rezistentní na vnější podmínky, přežívá dlouho ve zmrazeném i vysušeném stavu a je schopen vyvolat infekci.

Klinický obraz:

U člověka se po 1 - 10 denní (až 3 týdny) inkubační době dostaví horečka, zimnice, malátnost, zvracení, průjem, bolesti hlavy a silné pocení, takže často tyto příznaky bývají připisovány chřipce. Navíc se může přidat zduření místních uzlin, které může následně zhnisat.

Onemocnění se vyskytuje v několika formách, které souvisejí se způsobem nákazy (kožní cestou, vdechnutím, alimentární cestou). Společným znakem všech forem je horečka a celková slabost. Při poranění kůže dochází k nejčastější **formě kožní**, vzniká vřed a zánět kůže. Postupně dochází k zánětu lymfatických uzlin a lymfatických cév. To se klinicky projeví zvětšením a bolestivostí uzlin, které mohou zhnisat a při provalení hnisu vznikají píštěle. Dojde-li k nákaze přes spojivku, hovoří se o tzv. **oční formě**. Ta se projevuje hnisavým zánětem víček, oka a zduřením mízních uzlin. **Forma plicní** vzniká po inhalaci kontaminovaného prachu a projevuje se zánětem plic, kašlem, dušností a bolestí na hrudi. Po požití kontaminované potravy či vody se rozvíjí **ústní nebo střevní forma**. Při ústní formě dochází k zánětu podčelistních mízních uzlin (probíhá jako těžká angína). Při střevní formě jsou časté bolesti břicha, průjem, zvětšení sleziny.

U zvířete se projevují klinické příznaky po 2- 7 denní inkubaci ztrátou plachosti, zježením srsti, zajáci jsou malátní a dají se snadno chytit. U ostatních zvířat nejsou příznaky typické. U zajců je častější chronický průběh choroby, kdy se nákaza zjistí až při preventivní prohlídce na honech. Zajáci při akutním onemocnění hynou během 7 - 10 dní v dobrém výživném stavu.

Diagnostika je založena na epidemiologické anamnéze a lékařském vyšetření.

Cesta přenosu:

Člověk může onemocnět kontaktem s nemocným (divokým ale i domácím – kočka) zvířetem (pokousání, poškrábání), při manipulaci s takovým zvířetem (stahování a vyvrhování). Požitím nedostatečně tepelně upraveného masa z nemocných zvířat. Vdechnutím kontaminovaného prachu – manipulace se senem, přenocování ve stohu. Požitím kontaminované vody – studny, studánky kontaminované močí nebo trusem drobných hlodavců, apod. Výjimečně sajícím hmyzem (klíště).

Nejvyšší nemocnost byla hlášena ve věkové skupině 35-54 let (42.5 %). V ČR se onemocnění vyskytuje v průběhu celého roku s maximem v lednu (40 %).

Období nakažlivosti a vnímavost:

Nákaza není přímo přenosná z člověka na člověka. U neléčených případů je bakteriemie v prvních dvou týdnech onemocnění, v lézích přetrvává F.t. asi měsíc (i déle) po začátku onemocnění. Hematofágní hmyz je infekční asi 14 dnů, klíšťata celý život (2-3 roky). Kontaminované maso zůstává infekční i ve zmrazeném (-15°C) stavu déle než 3 roky. Vnímavost vůči nákaze je všeobecná. Po infekci je dlouhodobá imunita, avšak byly popsány i reinfekce.

Léčba:

Antibiotiky.

V případě výskytu onemocnění jsou uváděna kromě obecných požadavků tato mimořádná veterinární opatření:

- Z ohnisek je zákaz uvolňování zajíců do oběhu.
- Z ohnisek a ochranných pásem je možno povolit uvolnění zajíců ke spotřebě v domácnosti lovce i bez provedení vyšetření za podmínky, že je lovcovi předáno poučení o bezpečném zacházení při zpracování zvěřiny a po důkladné tepelné úpravě (70°C po dobu 10 min).
- Z ochranných pásem lze sérologicky negativní zajíce, kteří budou vyšetřeni rychlou aglutinací (RA) zpracovávat do tepelně opracovaných výrobků v závodech k tomu určených. Tito zajíci musí být doprovázeni veterinárním osvědčením, tak jak je uvedeno v § 27 odst.1 písm. b) zákona č. 166/1999 Sb..
- Uživatelům honiteb v ohniscích a ochranných pásmech je potřeba doporučit vyšetřování ulovených zajíců rychlou aglutinací prostřednictvím soukromého veterinárního lékaře, ohnisko může být odhlášeno, pokud v pozorovací době minimálně 2 let bude provedeno vyšetření všech ulovených zajíců RA (uživatel honitby prokáže, že vyšetřil všechny ulovené zajíce) s negativním výsledkem.
- U honiteb s velmi nízkým počtem ulovených zajíců je možné ohnisko odhlásit v případě, že počet vyšetření je průkazný (95% pravděpodobnost záchytu v případě výskytu), což vyžaduje vyšetření všech ulovených zajíců s negativním výsledkem, minimálně však deseti za lovnou sezónu.

Místní myslivecký spolek zajistí sběr uhynulých, vyhledávání a usmrcení nemocných zajíců či hlodavců a jejich odeslání k laboratornímu vyšetření. Tularémie je nebezpečná nákaza. Veterinární služba při jejím vzniku vyhlásí ohnisko nákazy a ochranné pásmo. V ohnisku je nařízeno hubení hrabošů, myší, hryzců vodních aj. V honitbách s vysokým výskytem klíšťat se asanují louky, pastviny a místa zamořená klíšťaty. Všechny honitby na území ohniska a ochranného pásma musí být pod veterinárním dozorem.

V Pardubickém kraji jsou rozhodnutím Krajské veterinární správy vyhlášeny tyto honitby jako ohniska nákazy tularémií:

okres	honitba (registrační číslo):	adresa	datum potvrzení ohniska
Chrudim	CZ 53D00608	Chrast u Chrudimi	1. 12. 1999
	CZ 53D00899	Chroustovice	13. 12. 1999
	CZ 53D00574	Ronov nad Doubravou	13. 12. 1999
	CZ 53D03061	Řepníky	3. 12. 2001
Pardubice	CZ 53D02037	Bukovina nad Labem	3. 12. 2001
	CZ 53D00327	Holice v Čechách	12. 12. 2002
	643971	Dolní Roveň	27. 12. 2000
	CZ 53D00316	Horní Ředice	20. 12. 1999
	CZ 53D02105	Kasalice, Lázně Bohdaneč	8. 1. 2003
	CZ 53D02026	Moravany nad Loučnou	8. 12. 2003

	CZ 53D01946	Opatovice nad Labem	8. 1. 2003
	747670	Sezemice nad Loučnou	11. 1. 2002
	CZ 53D01968	Staré Ždánice	31. 12. 2003
	784796	Voleč, Lázně Bohdaneč	8. 1. 2003
Ústí nad Orlicí	CZ 53D00035	Třebovská Obora, Dlouhá Třebová	4. 1. 2008

KONTAKTY:

Okresní myslivecká sdružení

OMS	Ulice	Město	PSC	www
Chrudim	Opletalova 690	Chrudim II.	537 01	www.myslivot.cz/omschrudim , tel.: 469 620 524, 724 121 844
Pardubice	střelnice Hůrka 1789	Pardubice 12	530 21	www.myslivot.cz/omspardubice , tel.: 466 263 411
Svitavy	Vančurova 1	Svitavy	568 02	www.myslivot.cz/omssvitavy, tel.: 461 532 367
Ústí nad Orlicí	Malé Hamry 355	Ústí nad Orlicí	562 01	www.myslivot.cz/omsustino , tel.: 465 525 661

Krajská veterinární správa pro Pardubický kraj:

Husova 1747, 530 03 Pardubice; tel. 466 768 670; fax. 466 263 101; kvse@svscr.cz

Zpracovala MUDr. Jana Daňková (21. 4. 2008)